

(א) עמי מגילה י"ב, טו] [גטין] כע. חולין פ"א: א, א] לקמן מ"ח: ע"ז י"ט: מנחות ג': אבות פ"ו ה"ג, ד) ק"א פשפש ומלא יעשה משווה שאלמר ויטובה, א"י יומן אלו וכו' ועיין מ"ק דף כ"ג, א] ר"ל הדל"ת צבטל אלא צל"י (מ"מ, א) מכללה ק"פ ימיו ופספי פ' וזחמקן ע"ש,

◆◆◆

הגהות הב"ח

(א) גבי א"ר א"ר יריגו אדם יצר טוב על משהבה מה שכ"ו: (ב) רש"י ד"ה א"ר מאי משמע סמך דצקריאלת שמע: (ג) ד"ה המעיק וכו' צמורה הקי"ד ואח"כ מ"ה ואינגו היא משתכמת: (ד) ד"ה וכו' רש"י א"ר ה"ק מסלק ממך (ה) א"ר בני רשף הפי"ר: (ו) ד"ה רשף יריגו אדם יצר טוב על יצר הרע. א"ר א"ר הי"ר הכע אמר לו עשה עמך זו, לא ד"ו שמעך מן העברה אלא הולך ועושה מזה (סנהדרין ק"א): יפשפש במעשיו. שששה כ"כ, ויצוק ענינות שפלו וימורה וטוב (שבתיו י"ג).

◆◆◆

רבינו חננאל

[הא] דאמרינן צריך לומר מסוקי דרומי בגין בידך אפקיד רוחי, והגו לאומיו בכלל השכבנו, טפי מהם לא מטרחינן ליה.

◆◆◆

רב ניסים גאון

מה אשם לדעת אף יסורין לדעת. כי הקרבנות אין מותר להקריבן אלא בריצון בעלים ולא בעל כורחן כדנתיא (ועי"ן דף כא וש"ס) יקריב אוחו מלמד שופינן אותו יכול בעל כורחו ת"ל לרצונו הא כיצד כופין עד שיאמר רוצה אני ואמר עוד מנין למתעסק בקדישם שפסול וכו' לעכב מנין תלמוד לומר לרצונכם ותבחרוהו (לרצונכם וזכו) לדעתכם וזכו ויתא בשחיטת חולין כ"פ הכל שוחטין (דף י"ג) ובמס' נדרים כפרין אין בין מדרר הנאה מחבירו (דף ל"ה) איתא אמר ר' יוחנן הכל צריכין [ידעת] חזן ממוחזר כפרה:

ואם תלמיד חכם הוא. שרגיל במשגמו לחזור על גרסתו ממיד דיו ככך: **ירגיו יצר טוב.** שיעשה מלחמה עם יצר הרע: **ודומו סלה.** יום הדומיה הוא יום המות שהוא דומיה עולמית: **זה מקרא.** חומש שמונה לקרות צמורה: **זו משנה.** שימעסקו צמשה: **זה גמרא.**

כברת טעמי המשניות שממנו יוצאה הוראה. אבל המורים הוראה מן המשנה נקראו מצלי העולם צמס' קוטה (דף כ"ג.): **כאלו אוהו חרב של שטי פיוס בידו.** להרוג את המזיקין: **מאי משמע.** (א) דצקריאלת שמע: **הפעיק עיניך זו.** א"ר א"ר יריגו אדם יצר טוב על יצר הרע **שנא'** רגזו ואל תחטאו. אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר אמרו בלבבכם אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע שנאמר על משכבכם אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה שנאמר ודומו סלה. וא"ר לוי בר חמא אמר ר' שמעון בן לקיש מאי דכתיב **וואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם לוחות אלו עשרת הדברות תורה זה מקרא והמצוה זו משנה אשר**

מאימתי פרק ראשון ברכות

ה.

החשיטי מעוז. מן המורה: **וכאזי נעלר.** מכה עכורה: **המוכר עצב.** שפירש הימנו דבר חשוב כזה ומתוך דוחקו מכרו: **ושמה.** שהרי הקצ"ה מזהירם מלעזוב אותה ומשצחה לפניהם בלקח טוב אחר שנתנה להם: **פשפש ולא מלא.** לא מלא עזירה צידו שצבצילה ראוין יסורין הללו לצא: **אשרי הגבר אשר תיסרנו יו ומסורקך תלמדנו.** שצבציל מורה: **יסורין נריך אדם לצא לידו תלמוד מייסרו צעוה"ז** צלא שזס עון כלי להרצות שכרו צעולס הנא יומר מכדי זכיומיו: **וה' חפץ דכאו החלי.** מי שהקצ"ה חפץ צו ממלחו ציסורין: **אשס.** קרצן: **נפשו.** מעדמו: **דכר זה.** שאשרי אדם אשר תיסרנו יו: **מסורקך תלמדנו.** כלומר מסורקך אנו למדין אוחו: **נאמר כריס ציסורין דכסיצ אלה דכרי כריס.** אחר הקללות נאמר צמשה מורה: **אף יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם גרסי:** ׀ ודרך חיים. מיי העוה"צ הויין לו תוכחות מוסר לאדם: **וצניס**

כתבתי אלו נביאים וכתובים להורותם זה גמרא ^[6] מלמד שכולם נתנו למושה וחרב פיפיות בידם מאי משמע אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי מרישא דענינא דכתיב ^[5] ועלוזו חסידים בכבוד ירגנו על משכבתם וכתיב בתריה רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. ואמר רבי יצחק כל הקורא קריאת שמע על מטתו מזיקין בדילין הימנו שנאמר ^[6] ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר ^[7] התעיף עיניך בו ואינגו ואין רשף אלא מזיקין שנאמר ^[8] מזי רעב ולחומי רשף וקטב מרידי. אמר רבי שמעון בן לקיש כל העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו שנאמר ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעיף עיניך בו ואינגו ואין רשף אלא יסורין שנאמר מזי רעב ולחומי רשף אמר ליה רבי יוחנן ^[9] הא אפילו תינקות של בית רבן יודעין אותן שנאמר ^[9] ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך אלא כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורין מכווערין ועוכרין אותו שנא' ^[10] נאלמתי דומיה החשייתי מוטב וכאבי נעכר ^[11] ואין טוב אלא תורה שנאמר ^[11] כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו. אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב ולוקח שמה אבל הקב"ה אינו כן נתן להם תורה לישראל ושמה שנא' כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו. אמר רבא ואיתימא רב חסדא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנא' ^[12] נחפשה דרכינו ונחקורה ^[7] ונשובה עד ה' פשפש ולא מצא יתלה בטול תורה שנאמר ^[13] אשרי הגבר אשר תיסרנו יו ומתורתך תלמדנו ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הם שנאמר ^[14] כי את אשר יאהב ה' יוכיח. אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין שנאמר ^[15] וה' חפץ דכאו החלי יכול אפילו לא קבלם מאהבה תלמוד לומר אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת ואם קבלם ^[6] מה שכרו יראה זרע יאריך ימים ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו שנא' וחפץ ה' בידו יצלה פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי אחא בר חנינא חד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יו ומתורתך תלמדנו וחד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תפלה שנאמר ^[16] ברוך אלהים אשר לא הסיר תפלתו וחסדו מאתי אמר להו רבי אבא כריה דר' חייא בר אבא הכי אמר ^[17] ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אלו ואלו יסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח אלא מה ת"ל ומתורתך תלמדנו אל תקרי ^[18] תלמדנו אלא תלמדנו דבר זה מתורתך תלמדנו ק"ו משן ועין מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם עבד יוצא בהן לחרות יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה והיינו דרבי שמעון בן לקיש דאמר רשב"ל נאמר ברית במלא ונאמר ברית ביסורין נאמר ברית במלא דכתיב ^[17] ולא תשבית מלח ברית ונאמר ברית ביסורין דכתיב ^[18] אלה דברי הברית מה ברית האמור במלא מלח ממתקת את הבשר אף ברית האמור ביסורין יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם: ^[19] תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יו ומתורתך תלמדנו ארץ ישראל דכתיב ^[19] כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסוך וכתיב בתריה ^[20] כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה העולם הבא דכתיב ^[21] כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. תני תנא קמיה דר' יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים וקובר

תורה אור השלם תהלים לא ו

- ב"ר אפקיד רוחי פריחה אותי יי אל אמת: תהלים לא ו
- רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה: תהלים ד ה
- ויאמר יי אל משה עלה אלי והורה וזהו שם ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם: שמות כד ב
- רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם: תהלים קמט ו
- יעלוזו חסידים כבודו ירגנו על משכבתם: תהלים קמט ה
- כי אדם לעמל יולד ובני רשף יגבידו עתה: איוב ה ז
- התעיף עיניך בו ואינגו בי עשה ויעשה לו כפפים כגשר יעני השמימי: משלי כ ה
- מזי רעב ולחמי רשף וקטב מרידי ושן דמוות אשלה גם עם המת וקלי עפר: דברים לב כד
- ויאמר אם שמוע תשמע לקול יי אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני יי רפאך: שמות טו כו
- נאלמתי דומיה החשייתי מוטב וכאבי נעכר: תהלים לג ב
- כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו: משלי ד ב
- נחפשה דרכינו ונשובה עד יי: תהלים קמט ז
- אשרי הגבר אשר תיסרנו יו ומתורתך תלמדנו: תהלים צד יב
- כי את אשר יאהב יי יוכיח וכאב את בן ידו צה: משלי ג ב
- ויי חפץ דכאו החלי אם תשים אשם נפשו יראה זרע יאריך ימים ותפץ יי בידו יצלת: ישעיה נג י
- ברוך אלהים אשר לא הסיר תפלתו וחסדו מאתי: תהלים ס כ
- וכל קרבן מתוק במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנתקך על כל קרבנך תקריב מלח: ויקרא ב יג
- אלה דברי הברית אשר צוה יי את משה לכרת את בני ישראל בארץ מואב מלכדי הברית אשר כרת אתם ברוך: דברים כח ט
- וידעת עם לבבך פי כאשר יסר איש את בנו יי אלהיך מוסרך: דברים ח ז
- כי יי אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר: דברים ח ז
- כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר: משלי ו כ

